

ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΕΒΡΑΙΩΝ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η λέξη «ολοκαύτωμα» προέρχεται από την αρχαία ελληνική γλώσσα και σημαίνει «πλήρως καμένη προσφορά θυσίας». Οι Ναζί ανήλθαν στην εξουσία τον Ιανουάριο 1933. Οι Ναζί συχνά χρησιμοποιούσαν κώδικες ονομασίες για να αποκρύψουν την αληθινή φύση των εγκλημάτων τους. Σύμφωνα με αυτή την ορολογία, οι Γερμανοί αποτελούσαν μια "ανώτερη" φυλή και οι Εβραίοι, και άλλοι μια "κατώτερη," και ήταν "ανάξιοι για ζωή". Κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η Ναζιστική Γερμανία και οι συνεργοί της δολοφόνησαν σχεδόν έξι εκατομμύρια Εβραίους. Ο όρος "ολοκαύτωμα" αναφέρεται στη συστηματική, προγραμματική, και κρατική πολιτική πρακτική διώξεων και εξόντωσης. Με αφετηρία τους ρατσιστικούς νόμους στη Γερμανία, η Ναζιστική πολιτική οδήγησε στη μαζική γενοκτονία των Ευρωπαίων Εβραίων. Κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος, οι Ναζί στράφηκαν εναντίον και άλλων "φυλετικά κατώτερων" ομάδων : Ρομά (Τσιγγάνοι), ατόμων με αναπηρίες, και Σλαβικών λαών (Πολωνοί, Ρώσοι και, άλλοι). Άλλες ομάδες υπέστησαν διώξεις με βάση τις πολιτικοϊδεολογικές και σεξουαλικές τους προτιμήσεις, μεταξύ αυτών Κομμουνιστές, Σοσιαλιστές, Μάρτυρες του Ιεχωβά, και ομοφυλόφιλοι.



Το 1940 48 χιλιάδες πρόσφυγες Βούλγαροι βρίσκονταν στην Θεσσαλονίκη και 50 χιλιάδες Έλληνες τρέφονταν σε λαϊκά συσσίτια τον Οκτώβρη του ίδιου χρόνου .Η στέγη σπάνιζε γιατί πολλά σπίτια είχαν πάθει ζημιές από τις αεροπορικές επιδρομές των Ιταλών .Η επίταξη της σοδειάς ήταν δύσκολη τη στιγμή που οι δραχμές και τα κατοχικά μάρκα που δίνονταν στους αγρότες αχρηστεύονταν από τον πληθωρισμό .Ορισμένοι μετακόμισαν στην ύπαιθρο όπου ήταν πιο εύκολο να βρουν τροφή .Μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα η πείνα άρχισε να απλώνεται αλματωδώς . Λιπόσαρκοι ενήλικες σωριάζονταν στα πεζοδρόμια ,τα πτώματά τους απομακρύνονταν αργότερα με κάρρα ,που τα τραβούν κοκαλιάρικα άλογα τα οποία παραπατούν από την πείνα .Οι Έλληνες έριχναν το φταίξιμο στους Γερμανούς για τα βάσανά τους και τους αποκαλούσαν <<ακρίδες >>.Την άνοιξη του 1943 το ποσοστό των θανάτων άρχισε να επιστρέφει σε επίπεδα που θύμιζαν φυσιολογικά. Συνολικά πάνω από 5 χιλιάδες άνθρωποι πέθαναν από την πείνα .Κι' όμως όσο φοβερό και αν ήταν αυτό ,για τους Εβραίους της πόλης ,ήταν μόνο η αρχή.



Ο Χίτλερ κατά την διάρκεια του πολέμου έστηνε ένα ερευνητικό κέντρο για την μελέτη του παγκόσμιου εβραϊσμού .Όταν έπεσε η Ελλάδα ο Χίτλερ έστειλε αμέσως μια ομάδα στην Θεσσαλονίκη «ένα από τα ωραιότερα εβραϊκά κέντρα »Η ομάδα αυτή ονομάζονταν Ρόζεμπεργκ με επικεφαλής έναν Γερμανό εβραϊστή.



Ληλάτησε τις εβραϊκές βιβλιοθήκες ,λέσχες , συναγωγές της πόλης κατάσχεσε δεκάδες χιλιάδες βιβλία αρχεία ,χειρόγραφα και σπάνια αντικείμενα και τα έστειλε στην Γερμανία συγχρόνως έσφάζαν στο διάβα τους αρκετούς Εβραίους αλλά και Έλληνες .Το κομάντο Ρόζεμπεγκ αναχώρησε από την Ελλάδα φορτωμένο διαρπαγμένα είδη ,μερικά από τα οποία έμελλε να έρθουν στο φως πολλές δεκαετίες αργότερα



Λίγους μήνες αργότερα οι εβραϊκές επιχειρήσεις συνέχισαν να παίζουν σημαντικό ρόλο στην ζωή της πόλης ,στα δε σχολεία και στο πανεπιστήμιο τα παιδιά των εβραίων και των χριστιανών ένιωθαν πως η ζωή συνεχίζονταν χωρίς πολλές αλλαγές .Τον Οκτώβρη του '41 ο στρατηγός Χίμλερ προειδοποίησε τον Χίτλερ ότι ο μεγάλος εβραϊκός πληθυσμός της πόλης αποτελούσε απειλή για την ασφάλεια της Γερμανίας



8 Ιουλίου 1942

Δίνεται εντολή να παρουσιαστούν όλοι οι αρένες Εβραίοι ηλικίας 18 έως 45 ετών ώστε να γίνει απογραφή τους .Με την απογραφή έγινε γρήγορα γνωστό ότι οι άνδρες θα χρησιμοποιούνταν ως εργάτες στη διάνοιξη δρόμων και στην κατασκευή δρόμων και στην κατασκευή διαδρόμων τροχοδρόμησης αεροπλάνων .Το επόμενο Σάββατο 9 χιλιάδες Εβραίοι στάθηκαν στη σειρά στην πλατεία Ελευθερίας από τις 8 το πρωί και δήλωναν τα ονόματά τους .Οι Γερμανοί παρακολουθούσαν από τα μπαλκόνια και έβγαζαν φωτογραφίες .Οι άνδρες απαγορεύονταν να πιούν και να δροσιστούν και μάλιστα τους εξευτέλισαν και τους έβαλαν να κάνουν ασκήσεις γυμναστικής .Ο κόσμος δεν μπορούσε να ξεχάσει τη σκληρότητα που είχαν δείξει οι Γερμανοί.



Από τα πρώτα χρόνια του ναζιστικού καθεστώτος, ομοφυλόφιλοι και όσοι κρίθηκαν κοινωνικά ανεπιθύμητοι, διώκονταν. Χιλιάδες πολιτικοί αντιφρονούντες (μεταξύ τους συγκαταλέγονταν Κομμουνιστές, Σοσιαλιστές, και συνδικαλιστές) και άτομα με αντίθετες θρησκευτικές πεποιθήσεις (όπως οι Μάρτυρες του Ιεχωβά) έγιναν επίσης στόχος της ηγεσίας της αστυνομίας. Η πλειοψηφία αυτών των ανθρώπων πέθαινε από τον εγκλεισμό και τις κακουχίες.



Στα πρώτα χρόνια του ναζιστικού καθεστώτος, η Εθνική Σοσιαλιστική κυβέρνηση δημιούργησε στρατόπεδα συγκέντρωσης για τον εγκλεισμό πραγματικών και φαντασιακών πολιτικών και ιδεολογικών αντιπάλων. Ολοένα και περισσότερο στα χρόνια πριν από το ξέσπασμα του πολέμου, τα SS και στελέχη της αστυνομίας φυλάκισαν Εβραίους, Ρομά, και άλλα θύματα του εθνοτικού και φυλετικού μίσους σε αυτά τα στρατόπεδα. Για να γίνει δυνατή η συγκέντρωση και η στενή παρακολούθηση του εβραϊκού πληθυσμού, καθώς και για να διευκολυνθεί αργότερα η απέλαση των Εβραίων, οι Γερμανοί και οι συνεργάτες τους δημιούργησαν γκέτο, στρατόπεδα προσωρινής παραμονής και μεταφοράς, και στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας για τους Εβραίους κατά τη διάρκεια του πολέμου.



11 Ιουλίου 1942

Οι Γερμανοί, καθοδηγούμενοι από τον Αλόις Μπρούνερ περικύκλωσαν τους Εβραίους της Θεσσαλονίκης με σκοπό να τους εκτοπίσουν στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Δύο μέρες αργότερα δόθηκε η διαταγή που υποχρέωνε τους Εβραίους να φορέσουν το κίτρινο Άστρο του Δαβίδ. Τα καταστήματα και τα γραφεία τους έπρεπε να σημαδευτούν με παρόμοιο τρόπο. Μερικές περιοχές που κατοικούνταν ως επί το πλείστον από Εβραίους περικλείστηκαν. Ήταν η πρώτη φορά σε σχεδόν 2.000 χρόνια που οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης αναγκάστηκαν να μείνουν σε γκέτο. Η έννοια των γκέτο δεν ήταν γνωστή για τους Εβραίους της Θεσσαλονίκης μέχρι εκείνη την ημέρα. Όποιος Εβραίος άλλαζε κατοικία χωρίς άδεια θεωρούταν λιποτάκτης και τον πυροβολούσαν εν ψυχρώ. Κανένας Εβραίος δεν επιτρεπόταν να κυκλοφορεί στους δρόμους μετά τη δύση του ήλιου. Κανένας Εβραίος δεν επιτρεπόταν να χρησιμοποιεί το τηλέφωνο. Κανένας Εβραίος δεν επιτρεπόταν να χρησιμοποιεί το τραμ.



Η κοινότητα πλήρωσε το ποσόν των 2,5 δισεκατομμυρίων δραχμών για την ελευθερία της, αλλά το μόνο που κατάφερε ήταν να καθυστερήσει η εκτόπιση ως τον επόμενο Μάρτιο. Το 96% των μελών της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης, δηλαδή 46.091 άνθρωποι, εστάλησαν στο Άουσβιτς. Μόνο 1950 επέστρεψαν και βρήκαν τις περισσότερες από τις εξήντα συναγωγές τους κατεστραμμένες, το νεκροταφείο τους συλημένο και τα σχολεία τους ερειπωμένα. Ταφόπλακες ανεκτίμητης ιστορικής αξίας αφαιρέθηκαν, ανεξάρτητα από την παλαιότητά τους και μέχρι πριν λίγο καιρό θα μπορούσε να τις αντικρίσει κανείς σκόρπιες σε όλη την πόλη ως πλάκες πεζοδρομίου. Αρκετοί επιζώντες μετανάστευσαν στο Ισραήλ και στις Ηνωμένες Πολιτείες





Bundesarchiv, Bild 1011-168-0895-07A
Foto: Dick | Juli 1942





Ένας από τους
θρησκευτικούς ηγέτες που
αντιστάθηκαν στις εκτοπίσεις
των Εβραίων προς τα
στρατόπεδα ήταν ο
Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης
Γεννάδιος, ο οποίος
επανειλημμένα ανέλαβε
πρωτοβουλίες για την
παρεμπόδισή τους. Ο
Γεννάδιος κατέβαλε
προσπάθειες να διασωθούν
οι εκχριστιανιθέντες Εβραίοι
της Θεσσαλονίκης και όσοι
διέθεταν πλαστές βεβαιώσεις
βάπτισης.



Σημαντική, επίσης,
ήταν η συνεισφορά
του Γενικού Προξένου
της Ιταλίας Γκουέλφο
Ζαμπόνι (Guelfo
Zamboni), ο οποίος
εφοδίασε με πλαστά
πιστοποιητικά
ιθαγένειας περίπου
300 Εβραίους της
Θεσσαλονίκης,
επιτρέποντάς τους
έτσι να καταφύγουν
στην ιταλική ζώνη
κατοχής στην Αθήνα.



Δυστυχώς, όπως και σε άλλες χώρες, η εσφαλμένη πληροφόρηση και ο εφησυχασμός έδωσαν στις εβραϊκές κοινότητες των αρχών του 1940 μια ψευδαίσθηση ασφαλείας. Στην Θεσσαλονίκη, μία από τις κοινότητες με το μεγαλύτερο εβραϊκό στοιχείο, οι κάτοικοί της επέδειξαν παθητική και αδιάφορη στάση έναντι της εφαρμογής της Τελικής Λύσης. Ως αποτέλεσμα, ο κίνδυνος της εκτόπισης και της γενοκτονίας στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως αρχικώς αντιμετωπίστηκε με δυσπιστία από τους Εβραίους στην Ελλάδα — ακόμη και από τα ηγετικά μέλη της κοινότητας.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Τον Οκτώβριο του 1944, η Θεσσαλονίκη επανακτήθηκε από τις Ελληνικές και τις Συμμαχικές δυνάμεις. Μια χούφτα Εβραίοι επέστρεψαν στην πόλη της οποίας η ιστορία είχε συνυφανθεί τόσο στενά με τη δική τους για 2.000 χρόνια. Βρήκαν τα σπίτια τους κατειλημμένα, την περιουσία τους λεηλατημένη, όλες εκτός από δύο ή τρεις – από τις 19- συναγωγές κατεστραμμένες, το πέντε αιώνων παλαιό νεκροταφείο τους να χρησιμοποιείται ακόμα ως λατομείο. Ανάμεσα στα χαλάσματα οι εναπομείναντες ξανάρχισαν τη ζωή τους απ' την αρχή



Στις 21 Νοεμβρίου 2003 η ελληνική Κυβέρνηση, διά του Υφυπουργού Εσωτερικών, ανακήρυξε την 27η Ιανουαρίου «Ημέρα μνήμης των Ελλήνων Εβραίων μαρτύρων και ηρώων του Ολοκαυτώματος» στη χώρα και εξέφρασε την αφοσίωσή της στη συνεργασία όλων των πολιτών, ανεξαρτήτως καταγωγής, για την καταπολέμηση του αντισημιτισμού στην Ελλάδα.



ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ :

Θεοδωρίδη-Κίπτριγλη Μαρία

Μαρία Κονοσίδα

Μαρία Άλα

Πόπη Ούτσιου

Παρασκευή Μαστρογιαννοπούλου